

Вдович О. М. Активізація творчого потенціалу – запорука підвищення ефективності навчання на уроках музики / О. М. Вдович // Пошуки і знахідки: матеріали наукової конференції ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (квітень 2015) / [За заг. ред. Т. А. Євтухової]. – Слов'янськ, 2015. – Вип. 15. – С. 29–32.

Метою статті є висвітлення шляхів активізації творчої діяльності учнів на уроках музики в початковій школі. Активізації творчого потенціалу на уроках музичного мистецтва сприяє доцільне використання широкого арсеналу методів інтерактивного навчання, а також потребує нових підходів до наповнення уроку музики, використання нестандартних уроків.

Ключові слова: уроки музики, активізація творчого потенціалу, музичне мистецтво.

УДК 371

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИКИ

Вдович О., викладач музичних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

На сучасному етапі розвитку суспільства існує загальна суспільна потреба в активізації творчого потенціалу особистості. У сучасному світі людині необхідно уміти по-творчому міркувати, приймати нестандартні – креативні рішення, що потребує пошуку нових шляхів її формування.

Нині в навчальних закладах України все більше уваги приділяється пошукам перспективних підходів до гуманізації освіти, стимулювання та розвитку пізнавальної і творчої активності особистості.

Серед багатьох предметів, що вивчаються у загальноосвітній школі, значний виховний і творчий потенціал має мистецтво з притаманним йому впливом на свідомість особистості, на інтелектуальну й емоційну сферу, на моральне і, навіть, фізичне здоров'я людини. Мистецтво – це своєрідний камертон цивілізації, універсальний спосіб, здатний синтезувати істину, добро й красу, допомагає людині глибше пізнавати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення, формує людину-творця [3, с. 4].

Більшість науковців і практиків, серед яких Л. П. Аристова, Л. І. Божович, О. Я. Савченко, дотримуються думки, що успішне навчання можливе тільки при домінуванні позитивних емоцій до процесу пізнання. Саме цьому в значній мірі і сприяють уроки музичного мистецтва. Аналіз психолого-педагогічних досліджень останніх років засвідчує, що в сучасній дидактиці вже надбана система способів активізації музично-творчої

діяльності. Але ця проблема недостатньо теоретично і практично опрацьована.

Метою даної статті є висвітлення шляхів активізації творчої діяльності учнів на уроках музики в початковій школі.

Існує велика кількість визначень поняття творчості. Педагогічний досвід переконує у необхідності багатоаспектного підходу до визначення творчості: творчість – це і процес, і продукт діяльності, і особистісна якість, і середовище, яке створює умови для розвитку творчих здібностей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем творчого розвитку дає можливість сформулювати його визначення: «творчий розвиток – це динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей (пізнавальні, інтелектуальні, спеціальні: художні, літературні, математичні тощо) та особистісних якостей (емоційність, уява, фантазія, тощо), які проявляються і збагачуються у практиці різних видів діяльності, результати якої характеризуються новизною та оригінальністю.

Здібності – це індивідуальні особливості людини, від яких залежить успішність виконання певних видів діяльності. Потенціал у широкому розумінні трактується як засоби, запаси, джерела, які є у наявності, а також засоби, які можуть бути мобілізовані, приведені у дію, використані для досягнення мети. Творчий потенціал уявляє собою складне, інтегроване поняття, яке включає в себе знання, вміння, навички, здібності та прагнення особистості перетворити оточуючий світ в різних сферах діяльності.

За своєю природою діти дуже допитливі, прагнуть навчатися. Але у школі часто, навчання сходиться до запам'ятовування та відтворення стандартних прийомів, типових засобів рішення завдань. Це знижує інтерес до навчання. Діти можуть поступово втратити здібність до творчості, хоча кожна дитина талановита і має свої здібності. Для того, щоб діти могли виявити свої дарунання, нам, дорослим, потрібно уміло ними керувати. Тому завдання вчителя полягає не тільки у тому, щоб дати учням якомога більш глибокі знання з предмету, але й розвинути творчі здібності, активізувати творчий потенціал кожної дитини (до фантазування, імпровізації, виконавської діяльності), що сприяє підвищенню пізнавального інтересу до предмету, рівня інтелектуального розвитку, самостійного мислення, зацікавленості до виконання завдань пошукового характеру, формуванню таких рис характеру, як допитливість, впевненість у собі.

Гармонійність виховання, як відомо, важлива для дітей різного віку. Але ніхто не потребує її так, як молодші школярі. Це пояснюється тим, що художні враження залишаються в їхній пам'яті надовго, іноді на все життя.

Особливості творчого розвитку молодших школярів залежать від багатьох чинників: вікових і психологічних особливостей дитини, багатства її життєвого досвіду, вміння зосереджуватися на завданні, планувати свою роботу, від характеру взаємин з учителем й однокласниками. Якщо активізувати ці чинники, то дитина найповніше включається в творчу діяльність, оскільки «кожна дитина в потенціалі – творець різних, зокрема й

естетичних цінностей: будуючи будиночки, вона проявляє свою архітектурну творчість, ліплячи і малюючи – вона – скульптор і живописець, нарешті, вона має дуже великий потяг до хороводу, пісні, танцю і драматизації» [1, с. 120].

Урок музики – це урок творчості, на якому дається можливість кожній дитині розвивати уяву, фантазію, мислення, формувати естетичний смак. Творчість на уроках музики може виявлятися у різних видах діяльності школярів на уроці. Так, у музичному сприйманні – як надзвичайна спостережливість, уміння підмітити незвичайне, неповторне, простежити динаміку розвитку музичних образів; при оцінюванні – у багатстві уявлень, незвичайності асоціацій, прагненні до самостійної оцінки, оригінальних обґрунтувань; у процесі виконавської діяльності: хоровому, сольному співі, грі на музичних інструментах, музичних іграх, рухах під музику – як потреба у власній інтерпретації мелодій; у власне творчій діяльності учнів – як створення ними музичних образів на основі засвоєних знань.

Урок музики потребує атмосфери креативності. Важливо розуміти, що чим менше даних, у тих, хто навчається, тим більш творчим повинен бути урок. Тому педагогу необхідно шукати різноманітні шляхи та прийоми підтримки творчих інтересів учнів у будь-якій діяльності. Активізація творчої діяльності потребує нових підходів до наповнення уроку музики, використання нестандартних уроків: урок музичних подорожей, урок творчих звітів, урок-конкурс, урок-казка, урок-вікторина (із застосуванням знань з тем, наприклад, «Музичні кольори», «Жанри музики» тощо), урок-концерт («Чайковський – дітям»), сюжетно-рольові уроки («Подорож у дивовижний світ українських музичних інструментів», «У країну Пісні чарівної», «Музична мандрівка по екологічній стежині»). Одним із магістральних засобів підвищення творчої активності учнів інтегровані уроки музичного мистецтва, на яких діти не тільки ведуть діалог з композиторами, поетами, артистами, «героями» музичних творів, але й вчать розуміти естетичні цінності музичного мистецтва. У творчості важлива орієнтація на відкритий пошук замість безпроблемного засвоєння готових знань. Музична діяльність на уроці повинна слугувати джерелом несподіваних емоцій. Емоційного забарвлення уроку може додати використання музики, репродукцій картин, телепередач, читання віршів та інші засоби, що сприяють естетичному розвитку учнів [2, с. 125].

Активізації творчого потенціалу на уроках музичного мистецтва сприяє доцільне використання широкого арсеналу методів інтерактивного навчання, за допомогою яких вчитель може не тільки швидко і якісно перевірити знання дітей («Вірю – не вірю», «Музичне доміно», «Ланцюжок», «М'яч з термінами», «Знавці мистецтва», «Виправ помилку»), але й цікаво розпочати нову тему («Таємниці країни Музики»; використовуючи гру, підвести підсумок уроку («Музичне змагання»). Із метою стимулювання виконавської виразності, артистичності має сенс використати такі прийоми: поділити клас на «акторів» і «критиків» («актори» співають, а «критики» оцінюють виконання), провести змагання («Хто краще виконає пісню? Учні якого ряду?»), організувати в кабінеті музики виставку кращих малюнків кожного

учня до прослуханої музики, використовувати на уроках музики сюжетно-рольові, проблемно-моделюючі ігри та міжпредметні зв'язки; створювати «ситуації успіху».

Для реалізації творчого потенціалу та виховання естетичного смаку учнів, необхідно з раннього шкільного віку застосовувати в навчальному процесі сучасні інформаційно-комунікативні технології, які дозволяють повному використовувати на уроках музики текстову, звукову, графічну, відеоінформацію, тобто збагачують методичні можливості уроку музики.

Залучання учнів до сумісної роботи з учителем щодо створення низки мультимедійних проєктів (серед них «Дитячий світ, наповнений музикою», «Палітра музичних образів «Великої зоологічної фантазії», «Твір, який стоїть над часом» та ін.), які розробляються в рамках навчального предмету «Музика» і в рамках програми зі слухання у ЗОШ, сприяють підвищенню пізнавальної активності, розвитку умінь орієнтуватися в інформаційному просторі і самостійно конструювати свої знання на уроках музики. Ефективним засобом стимулювання творчої активності учнів на уроках музики є також складання та розв'язання головоломок, кросвордів, вікторин та мультимедійні ігри контролюючого характеру («Перевір себе», «Острів музичних знань», «Упізнай рухи під музику» тощо).

Отже, особливість педагогіки мистецтва в тому, що творчості навчити не можна. Можна лише створити умови для пробудження, активізації в учнів творчих імпульсів. Музика, талант, фантазія поєднуються у єдиний потік, який несе з собою невичерпні можливості розвитку творчості. Педагог повинен вести себе так, ніби весь клас складається з потенційних творців. Головне для вчителя повинно бути те, що діти забирають з собою після заняття музикою, – це відчуття радості, задоволення від власної творчості. Від власного подолання з'являється віра у свої сили, виховується цілісна творча особистість.

Література:

1. Бодалев А. А Психология личности / А. А Бодалев. – М: Изд-во МГУ. – 1988.С.120.
2. Єрохіна А. М. Принципи побудови творчих занять з музми в початкових класах: / А. М. Єрохіна // Збірник наукових праць. – Педагогічні науки. – Випуск 20. – Частина 1. – Херсон: Айлант, 2001. – С.124–132.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта України. – № 29. – С. 4–6.